

Hatay ve Adana İllerinde Kavun Üretiminin Sosyo-Ekonomik Açından Değerlendirilmesi

Onur FALAY¹

Halit YETİŞİR²

¹Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Hatay

²Erciyes Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Kayseri

Öz

Bu çalışma, Adana ve Hatay illerinde kavun yetiştiriciliği yapan üreticilerin sosyo-ekonomik açıdan durumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Adana ve Hatay illerinde kavun yetiştiriciliği yapan üreticilerle yüz yüze görüşme yöntemi ile anket yapılmıştır. Bu şekilde Adana ve Hatay illerinde kavun yetiştiriciliği yapan üreticilerin sosyo-ekonomik yönden farklılıkları incelenmiştir. Kavun üretimi yapan ailelerin çoğunun geniş ailelerden oluştuğu gözlenmiştir. Eğitim ve işletme büyüklükleri bakımından Hatay ve Adana'nın üreticilere birbirine benzerken, diğer özellikler açısından farklılık göstermişlerdir. Kış aylarında, kavun yetiştirilen alanlarda Adana'da farklı sebzeler yetiştirilirken, Hatay'da yoğun olarak havuç yetiştirildiği tespit edilmiştir. Adana'da kavuna alternatif olarak pamuk ve tahıllar alternatif ürün olarak bulunurken, Hatay'da alternatif ürün olarak diğer sebzelerin yetiştirildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kavun, sosyo-ekonomik, Adana, Hatay.

Evaluation of Socio-economic Structure of Melon Production in Hatay and Adana Provinces

Abstract

This study was carried out to determine socio-economic situation of melon grower in Adana and Hatay province. Survey was conducted with melon grower by face to face interviewing. Differences between melon growers in Hatay and Adana were investigated as regarded to socio-economic factors. While melon producers in Hatay and Adana were similar in terms of education level and size of management, they showed differences in other characteristics. It was observed that most of the melon producer family was large family. In winter time, melon producer in Hatay grow inventively grow carrot while producers in Adana grow other crops. In Adana, cotton and cereals were grown as alternative crops for melon whereas other vegetables were grown in Hatay as alternative crop for melon.

Key Words: Melon, socio-economic, Adana, Hatay.

Sorumlu Yazar/Correspondence to: H. Yetişir, yetisir1@yahoo.com
Geliş Tarihi: 03.05.2011 Kabul Tarihi: 25.05.2011

Makalenin Türü: Araştırma
Category: Research

Giriş

Türkiye'de 1 056 000 hektarlık alanda yaklaşık 26 milyon ton sebze üretimi yapılmaktadır. Bu üretimin yaklaşık %40'ını kabakgiller familyasına ait türler oluşturmaktadır. Kavun da bu familya içerisinde üretim alanı ve üretim değeri olarak önemli bir yere sahiptir. Kavun üretimi bakımından Türkiye, 103 000 ha'lık alanda 1 679 191 milyon tonluk üretimle Çin'den sonra ikinci sırada yer almaktadır. Kavun, ülkemizde kabakgiller familyası içerisinde karpuzdan sonra en fazla üretilen türdür (Anonim, 2008). Akdeniz bölgemiz 294.767 ton'luk üretim ile toplam ülke üretiminin %18'ini karşılamaktadır (Anonim, 2009). Akdeniz bölgesinde kavun üretimi sera, yüksek tünel ve alçak tünellerde yapılmaktadır. Serada kavun üretimi Antalya ilimizde yoğunlaşırken, alçak tünelde yetiştiricilik Adana ve Hatay'da yoğunlaşmıştır (Sarı ve ark., 2006)

Ülkemizdeki kavun üretimine iller bazında bakılacak olursak en fazla üretimin Ankara'da yapıldığını görmekteyiz. Ankara'yı Manisa, Balıkesir ve Diyarbakır takip etmektedir. Çalışmanın konusu olan Adana ve Hatay illeri ise sırasıyla 4. ve 7. sıralarda yer almaktadırlar. Akdeniz Bölgesinde en fazla kavun üretimi yapan iller Adana, Antalya ve Hatay'dır. Adana 104 250 ton kavun üretirken, Hatay 57 331 tonluk bir üretime sahiptir (Anonim, 2009). Ülkemizde üretilen kavunların %85'i *Cucumis melo* L. var *inodorous* (Kırkağaç, Hasanbey,

Yuva, Kışlık sarı vb.), %15'i ise *C. melo* L. var *cantalupensis* ve *reticulatus* grubunda yer almaktadır (Abak, 2001).

Tarımsal üretimi gerçekleştiren çiftçilerimizin sosyo-ekonomik durumlarının bilinmesi söz konusu çiftçi gruplarına yönelik yapılacak yayım çalışmaları açısından önem arz etmektedir. Ülkemizin erkenci kavun üretiminde önemli bir yere sahip olan Adana ve Hatay illerinde yürütülen bu çalışmada, kavun üretimi yapan çiftçilerin sosyo-ekonomik durumlarının belirlenmesi ve elde edilen sonuçların özel sektör ve araştırma kurumlarının hizmetine sunulması amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Bu çalışma, 2006-2007 yıllarında, Adana ve Hatay illerinde Neyman (Çiçek ve Erkan, 1996) yöntemine göre belirlenmiş 120 kavun üreticisi ile yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Çalışmada, iki ilimizdeki kavun üreticisinin sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili 26 adet soruya alınan cevaplar kullanılmıştır. Yapılan anketler Adana'da toplam ekim alanının %21'ini, Hatay'da ise %17.5'ini kapsamaktadır. Yapılan anketlerin iki ilde ilçelere göre dağılımı Çizelge 1'de verilmiştir. Anketlerin dağılımı kavun yetiştiriciliğinin yoğunluğuna göre yapılmıştır. Adana ve Hatay illerinde yapılan anketler ayrı ayrı değerlendirilip, alınan cevabın toplam cevap sayısına oranı (%) şeklinde hesaplanmıştır. İşletmelerin sosyo-ekonomik yapıları (işletmeci, işletme ile ilgili bilgiler ile kavunun pazarlama durumu) analiz edilmiştir. Adana ve Hatay ilindeki kavun üreticileri sosyo-ekonomik özellikleri açısından %5 önem seviyesinde Khi-kare istatistik yöntemi ile karşılaştırılmıştır (SPSS 11.05).

Araştırma Bulguları

Hatay ve Adana illerinde, kavun üretiminin sosyo-ekonomik yapısının belirlenmesi amacı ile yapılan bu çalışmada sonucunda elde edilen bulgular; işletmeciye, işletmeye ve pazarlamaya ait bilgiler olmak üzere üç alt başlık halinde aşağıda verilmiştir.

Çizelge 1. Adana ve Hatay illerinde yapılan anketlerin ilçelere göre dağılımı

Adana		Hatay	
İlçe Adı	Anket Sayısı	İlçe Adı	Anket Sayısı
Yüreğir	9	Antakya	9
Seyhan	19	Hassa	4
Karataş	29	Kumlu	3
Karaisalı	4	Altınözü	2
Yumurtalık	1	Kırıkhan	40
Toplam	62	Toplam	58

İşletmecilerle İlgili Bilgiler

Araştırma alanındaki kavun üretimi yapan çiftçilerin yaş durumlarına bakıldığında, Adana ve Hatay'da kavun üretimi yapan çiftçilerin yaklaşık %85'inden fazlasının 37 ve daha üzeri yaşlarda olduğu tespit edilmiştir. Ortalama değerlere bakıldığında ise Adana'daki üreticilerin yaş ortalaması 48 iken, Hatay'daki üreticilerin yaş ortalamasının 45 olduğu saptanmıştır. Her iki ilde kavun üretimi yapan çiftçilerin yaş bakımından farklı olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2= 0.84$). Üreticilerin eğitim düzeyi ile ilgili bulgulara Şekil 1'de özetlenmiştir. Eğitim düzeyi ekonomik faaliyetleri ve tarımsal uygulamaları da etkilediği için bu parametre de incelemeye alınmıştır. Bu amaçla üreticilerin eğitim durumları her iki il içinde değerlendirildiğinde; Adana'daki üreticilerin %48'inin Hatay'dakilerin ise %60'ının ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Ortaokul ve lise mezunu açısından üreticileri değerlendirdiğimizde Adana'daki üreticilerin %26'sı ortaokul, %14 lise mezunu iken Hatay'daki üreticilerin %17'si ortaokul ve %11'i lise

mezunudur. Adana'daki üreticilerin %6'sı üniversite mezunuyken, Hatay'da kavun üretimi ile uğraşan üniversite mezunu tespit edilememiştir. Çalışma alınındaki kavun üreticileri eğitim düzeyi açısından benzerlik göstermiştir ($\chi^2= 12.8$). Adana ve Hatay'daki kavun üreticilerin aile yapısı ve büyüklüğü benzer bulunmuştur ($\chi^2= 2.94$). Dört bireye kadar olan çekirdek aile, bu sayıdan fazla olan aileler ise geniş aile olarak nitelendirilmiştir. Yapılan anket sonucunda, geniş aile oranının her iki ilde de daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Hatay'da ailelerin dağılımı %49 çekirdek, %51 geniş şeklide bulunurken, Adana'da %37 çekirdek, %63 geniş aile şeklinde bulunmuştur.

Üreticilerin kavun üretimindeki deneyim sürelerine göre 1-10, 11-20 ve 21 yıl ve üzeri olmak üzere üç gruba ayrılmıştır. Anket çalışması yapılan illerdeki kavun üreticilerinin yeterli deneyime sahip oldukları görülmüştür. Adana'da 1-10 yıl deneyime sahip üretici oranı %67 iken Hatay'da %55'tir. On yılın üzerinde deneyime sahip üreticiler, Adana ilinde %33 ve Hatay ilinde %45 olarak tespit edilmiştir. Deneyim süresi bakımından iller önemli bir farklılık göstermemiştir ($\chi^2=4.5$). (Şekil 2).

Kavun üretimi yapan çiftçilerin tarım dışı çalışma durumlarına bakıldığında, Adana'daki kavun üreticilerinin önemli bir kısmının kavun üretimi dışında diğer ekonomik faaliyetlerle de uğraştıkları tespit edilirken, bu oran Hatay'da daha düşük olmuştur. Bu yönü ile Adana Hatay'dan farklılaşmıştır ($\chi^2=7.4$). Adana'da tarım dışı ekonomik faaliyetlerle uğraşanların oranı %39 iken, Hatay'da %21 olarak belirlenmiştir.

İşletmeyle İlgili Genel Bilgiler

Kavun üretimi yapılan işletmelerle ilgili üreticilere, üretim alanının büyüklüğü, kullanılan arazinin mülkiyet durumu ve üretimden kullanılan alet ekipmanla ilgili sorular sorulmuş ve alınan cevaplar aşağıda özetlenmiştir.

Adana'da kavun üretiminin Hatay'a oranla daha geniş alanlarda yapıldığı ve verim ortalamasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=6.78$). Adana'da üreticilerin %35'i 51-100 da alanda, Hatay'da ise üreticilerin %46'sı 1-50 da alanda kavun üretimi yapmaktadır. 51-100 da alanda kavun üretimi yapan üreticilerin oranı Adana ve Hatay'da sırası ile %35 ve 34 olarak belirlenmiştir. Daha geniş alanlarda üretim yapan üretici sayısı ise her iki ilde de daha düşük (Adana %13, Hatay %8) bulunmuştur (Çizelge 2).

Çizelge 2. Adana ve Hatay'da kavun ekim alanlarının genişliği (da), oranı (%) ve ortalama verim

İller	1-50 (da)	51-100 (da)	101-150 (da)	151 >(da)	Toplam	Verim Ort. (ton/da)
Adana	31	35	21	13	100	3.6
Hatay	46	34	12	8	100	2.7

Kavun üretimi yapan üreticilerin arazi mülkiyet durumlarını incelediğimizde; Adana'daki kavun üreticilerinin %47'si kendi arazisinde, %51'i kira arazide, %2'si ise ortaklaşa üretim yaparken, Hatay'da ise bu oranlar sırasıyla %41, %44 ve %15 olarak tespit edilmiştir. Arazi mülkiyet durumu açısından iller farklılık göstermiştir ($\chi^2=6.54$). Kavun üretilen tarlalarda ertesi yıl kavun üretimi yapılmadığından kiralama yönteminin ön plana çıktığı belirlenmiştir. Her iki ilde de üreticilerin büyük bir kısmının tarımsal alet ve ekipmanların bazılarını sahip olduğu ve diğer üreticilerle ödünç alıp verme yolu ile elinde olmayan aletlerin temin edildiği tespit edilmiştir. Kiralama yönteminin ise çok yaygın olmadığı görülmüştür. Alet ve ekipman kullanımı açısından iller benzerlik göstermiştir ($\chi^2=3.0$).

Kavunda Hasat ve Pazarlama Durumu

Kavunda hasat kriteri bakımından iki ilin farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Adana'daki üreticilerin en çok önem verdiği hasat kriterinin başında %44' lük oranla renk, ağ oluşumu, tat ve aroma testi gelirken, Hatay'da hasat kriterini %66'lık oranla kavunun kabuk rengi belirlemektedir. Adana ve Hatay illerinde hasat kriterleri açısından önemli farklılık tespit edilmiştir ($\chi^2=14.2$) (Şekil 3).

Kavun üreticilerinin satış biçimleri değerlendirildiğinde, illere göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($\chi^2=42.9$). Adana'daki üreticilerin %58'i ürünü kabala (tahmini değer üzerinden tarlada toplam ürün satışı) biçiminde tüccarlara sattıkları, Hatay'da ise üreticilerin %95'i ürününü kasalarda kilo hesabı ile komisyonculara sattıkları belirlenmiştir. Adana'daki üreticilerin %39'u ise komisyonculara satış yapmaktadır (Şekil 4).

Satış yöntemini etkileyen faktörlerle ilgili bulgular Şekil 5'te verilmiştir. Satış yöntemi iller göre farklılık göstermiştir ($\chi^2=16.9$). Adana'daki üreticilerin %42'si ve Hatay'daki üreticilerin %79'u tüccar veya komisyoncu ile önceden anlaşma yoluna gittikleri için ürünlerini anlaştıkları yere satmaktadırlar. Tüccar ve komisyoncunun tanıdık olması satış yeri tercihinde Adana için belirleyici bir faktör olmuştur.

Satış şekilleri peşin ve vadeli olmak üzere iki şekilde incelenmiş ve Hatay ili %95 peşin satışla önemli derecede farklılık göstermiştir ($\chi^2=17.8$). Adana'daki kavun üreticilerinin %65'i ürününü peşin (1-30 güne kadar yapılan ödemeler peşin olarak kabul edilmiştir) satarken, Hatay'da ise bu oran %95 olmuştur. Tüccarlardan veya komisyonculardan alınan avans durumunu ele aldığımızda, Adana'daki üreticilerin %78'i avans almazken, Hatay'daki üreticilerin %44'ünün çok seyrek avans aldığı tespit edilmiştir. Sıkça avans alma oranı ise Adana'da %6 iken Hatay'da ise %36 olarak tespit edilmiştir. Avans alma durumu bakımından iller arasındaki fark önemli bulunmuştur ($\chi^2=43.9$).

Adana'daki üreticilerin %58'i ürünü sınıflandıramazken, Hatay'daki üreticilerin ise %95'inin ürünlerini sınıflandırdığı belirlenmiştir. Ürünlerin sınıflandırması açısından iller önemli derecede farklılık göstermiştir ($\chi^2=38.9$). Sınıflandırmalar meyvenin büyüklüğüne ve dış görünüşüne göre yapılmaktadır.

Üreticilerin ürünlerini satış zamanı önemli derecede farklılık göstermiştir ($\chi^2=38.9$). Adana'da üreticilerin %42'sinin kavunlarını hasat döneminde, %58'inin ise hasat döneminden önce toptan satış yaptıkları belirlenmiştir. Hatay'daki üreticilerin %95'inin hasat döneminde satış yaptıkları saptanmıştır.

Kavun üretimi yapan üreticilerin ürünlerini taşımalarında kullandıkları araçların çeşidi ve durumuna bakıldığı zaman, Adana'daki üreticilerin %79'u, Hatay'daki üreticilerin ise %100'ünün ürünlerini traktör ile taşıdıkları görülmektedir. Ayrıca Adana'daki üreticilerin %74'ünün, Hatay'daki üreticilerin ise %87'sinin taşımada kullandıkları araçların kendilerine ait olduğu kaydedilmiştir. Taşımada kullanılan araçlar bakımından önemli fark ($\chi^2= 13.1$) bulunurken, kullanılan araçların aidiyeti konusunda benzerlik bulunmuştur ($\chi^2=4.0$).

Her iki ilimizdeki kavun üretimi yapan üreticilerin ürünlerinin satış fiyatlarını belirlemede halin o dönem için belirlemiş olduğu fiyatın etkili olduğu görülmektedir. Ancak, Adana ilindeki üreticilerin bir kısmı ürünlerini kabala sattıkları için alıcı ile pazarlık etme durumu ve en yüksek fiyatı verene ürününü satma imkanına sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu özellik bakımından önemli farklılık ($\chi^2=31.7$) tespit edilmiştir (Şekil 6).

Kavun üretimi yapan üreticilerin ürünün satış döneminde pazar fiyatını araştırdıkları kaynaklar; tüccarlar, tanıdıklar ve pazara giderek araştırmak şeklinde olmuştur ve iller benzer bulunmuştur ($\chi^2=2.0$). Buna göre Adana'daki üreticilerin %65'i, Hatay'daki üreticilerin ise %76'sının tüccarlar veya komisyonculardan pazar fiyatını araştırdıkları belirlenmiştir. Fiyatın oluşmasında,

dönem içerisinde pazara arz edilen ürünün miktarı, ürünün kalitesi ve ödeme zamanı etkili olduğu belirlenmiştir. Burada en bariz göze çarpan faktör ürünün kalitesidir. Adana'daki üreticilerin %31'inin ürünün fiyatını kalitesine göre belirlediği gözlenirken, Hatay'da ise bu oran %95 olarak bulunmuştur. Fiyatın belirlenmesinde illerin farklı ($\chi^2=21.7$) davrandığı görülmüştür (Şekil 7).

Kavun üretimine karar verirken hasat dönemindeki piyasa koşullarının araştırılması ve bilgi kaynakları ile ilgili sonuçların değerlendirilmesi ve buna göre karar verilmesi oranı Adana'da %66, Hatay'da ise %78 olarak bulunmuştur. Diğerlerinin ise üretime karar verirken böyle bir araştırma yapmadığı görülmüş ve iller farklı bulunmuştur ($\chi^2= 10.9$).

Araştırma alanındaki kavun üretimi yapılan alanlarda bitki deseninde değişiklik yapıp yapılmayacağı ile ilgili çiftçilerin düşünceleri Şekil 8'de verilmiş ve bu özellik bakımından iller farklı ($\chi^2=23.0$) bulunmuştur. Buna göre Adana'daki üreticilerin %78'i bitki deseninde değişiklik yapmayı düşünmezken, Hatay'daki üreticilerin %54'ü son yılda yetiştirdiği ürünün kazancına göre yetiştireceği ürünü değiştirebileceğini söylemiştir. Kavun üreticilerinin neden kavun yetiştirmeyi tercih ettikleri sorusuna Adana'daki üreticilerin %63'ü, Hatay'daki üreticilerin ise %87'u karlı olduğu için cevabını vermişlerdir. Adana'daki üreticilerin %20'si münavebe amaçlı kavun yetiştirdiğini de ifade etmiştir. Diğer çiftçiler ise alışkanlıklardan dolayı kavun yetiştirdiğini söylemiştir. Kavun üretim sebebi illere göre farklılık göstermiştir ($\chi^2=13.0$). Araştırma alanında kavuna alternatif ürün olarak hangi ürünlerin düşünüldüğü sorulduğunda, illere bağlı olarak farklı cevaplar ($\chi^2=59.0$) alınmıştır. Adana'da kavuna alternatif olarak diğer sebzelerin tercih edildiği Hatay'da ise tarla bitkilerinin tercih edildiği görülmüştür.

Kavun üreticilerinin tarımsal kooperatiflere veya herhangi bir birliğe üyelik durumları incelendiğinde; çiftçilerin kooperatiflere üyelik durumlarının düşük olduğu ve ile bağlı olarak farklılaşmadığı ($\chi^2=1.4$) görülmüştür. Adana'daki üreticilerin kooperatife üyelik oranları %26, Hatay'da ise %34 olduğu belirlenmiştir.

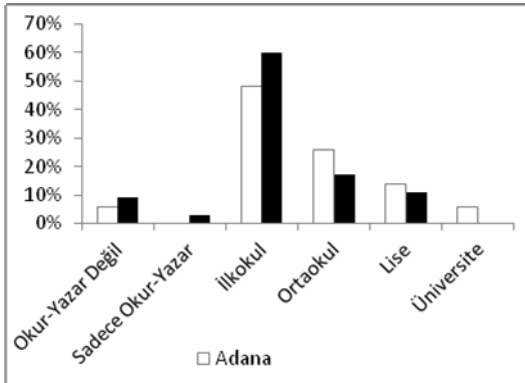
Araştırma alanındaki kavun üreticilerinin doğrudan gelir desteği uygulamasına bakış açısı incelendiğinde, Adana'daki üreticilerin %53'ü, Hatay'daki üreticilerin ise %64'ü bu uygulamayı olumlu bulurken, Adana'da %2'si Hatay'da %5'i uygulamayı olumsuz bulmuştur. Bu uygulama ile ilgili görüş bildirmeyenlerin oranı Adana'da %45 gibi yüksek bir oran olmuştur. Doğrudan gelir desteğine bakış açısı illere bağlı olarak farklılık göstermiştir ($\chi^2=13.5$). Her iki ilde de herhangi bir risk durumuna karşı kavun üreticisi tarafından ürün sigortası yaptırılmadığı tespit edilmiştir.

Sonuçlar ve Öneriler

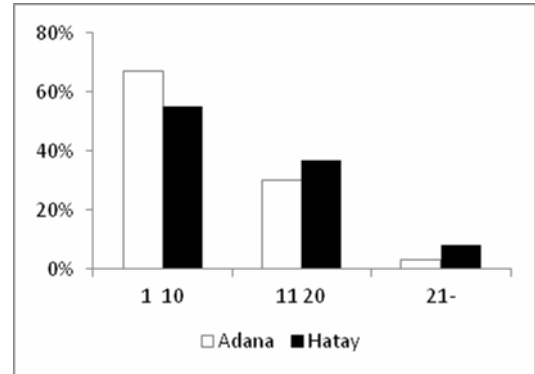
Hatay ve Adana illerinde kavun üretimi yapan çiftçilerimizin büyük bir çoğunluğunun orta yaş ve üzeri olduğu ve bu üreticilerin içerisinde ilkökul mezun olanların önemli bir paya sahip oldukları görülmektedir. Bu sonuç daha önce bölgede karpuzda (Gül ve ark., 2003) ve maydanoz (Mansuroğlu ve ark., 2009) ve ayrıca 1986 yılında Güler tarafından Bursa'da kavun ve karpuzda yapılan çalışmaların sonuçları ile paralellik göstermektedir. Tarımsal üretimde gelişmiş ülkelere bakıldığında bu oranların farklı olduğu ve üniversite mezunu üreticilerin oranının yüksek olduğu görülmektedir. İlkokul mezunu ve okuryazar olmayan üreticilerin her iki ilde de büyük bir orana sahip olması yeni bitkisel üretim teknolojilerinin ve bilgilerinin çiftçilere ulaştırılmasında sorunlar yaşanabileceğine işaret ettiği söylenebilir. Bu sonuçlar tarımsal yayım faaliyetlerinde göz önüne alınmalı ve üreticilere götürülecek olan bilgiler hazırlanırken ve sunulurken üreticilerin yaş ve eğitim durumları dikkate alınmalıdır. Bu sonuçlardan, bölgede eğitim faaliyetlerini sürdüren üç tane ziraat fakültesi ve tarımsal alanda eğitim faaliyeti sürdüren meslek yüksekokullarının mezunlarının bu alana yansımadığını da söyleyebiliriz. Ülkemizin diğer bölgelerinde olduğu gibi çalışma bölgesinde de kavun

üreticilerinin geniş aile yapısına sahip olduğu görülmüştür. İşletme büyüklüğü yeterli olduğu durumlarda aile işgücünün değerlendirilmesi açısından önemli bir faktördür. Adana'daki kavun üretimi daha geniş alanlarda yapılmakta ve verim ortalamasının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Hem Adana'da hem de Hatay'da kavun üretiminde kiralama yönteminin yaygın olduğu, kullanılan alet ekipmanların üreticilere ait olduğu ve ödünç alıp verme yolu ile kültürel işlemlerin yapıldığı görülmüştür. Tarımda gelişmiş ülkelerde olduğu gibi tarım aletleri parklarının ve dolayısı ile kiralama yönteminin olmaması her çiftçiyi bütün alet ekipmanlara sahip olmaya doğru zorlamaktadır. Bunun sonucunda alet ve ekipmanlar yeterince efektif kullanılmamakta ve genel anlamda çiftçiye ürün maliyetini yükseltmektedir. Oluşturulacak birlikler veya kooperatifler kanalı ile tarım alet ve ekipman parkları oluşturularak bu aletler ve ekipmanların çiftçiye daha düşük maliyetli temini ve efektif kullanımı sağlanabilir.

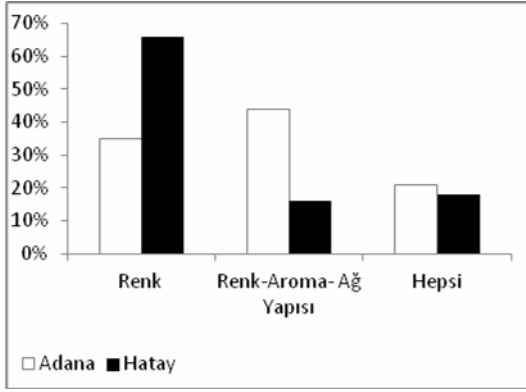
Çalışma yapılan illerimizde hasat kriteri olarak görsel kriterler kullanılmaktadır. Geniş alanlarda üretim yapan üreticiler arazi koşullarında rahatlıkla kullanılabilen el refraktometerlerini de kullanabilirler. Kavunlar çeşit özelliklerine göre sınıflanmalı ve raf ömrünü ve görselliği arttıracak şekilde paketlenmelidir. Erkenci kavun üretiminin önemli bir kısmını yapıldığı Adana ve Hatay'da fiyatlar önceden ön görülemezdir. Fiyat ürün miktarına ve pazarlama durumuna göre oluşmaktadır. Fiyat istikrarını sağlayabilmek için oluşturulacak birlik ve kooperatifler kanalı ile bir önceki yetiştiricilik döneminden itibaren ürün planlamasının ve pazarlamasının yapılması faydalı olacaktır. Bitki deseninde değişiklik yapmaya Hatay'daki üreticilerin daha yatkın olduğu tespit edilmiştir. Üreticilerin kavuna alternatif ürün olarak Adana'da sebze gruplarını, Hatay'da ise tarla bitkilerini tercih ettiği görülmüştür. Kooperatif üyeliklerinin düşük olduğu ürün birliklerinin ise olmadığı görülmüştür. Kooperatif ve birliklerin olması ve aktif çalıştırılması üreticilerin en büyük sıkıntılarında olan tarımsal girdiler maliyetlerinin düşürülmesini sağlayabilir. Adana ve Hatay'da, kavun yetiştiriciliğinde ürün sigortası yaptırılmamaktadır. Erkenci kavun üretiminde don ve dolu önemli risklerdendir. Bu konuda üreticilerimizin bilgilendirilmeye ihtiyaçları olduğu görülmektedir. Kooperatiflerin veya birliklerin oluşturulması, üniversitelerin ve araştırma enstitülerinin üretilmiş oldukları bilgilerin üreticilere ulaştırılması, kaliteli ve yeterli üretim yapılması, ürün planlamalarının yapılması, standardizasyon, paketlenme ve iyi bir pazarlama ile kavun üreticisinin gelirinin sürekliliği ve yüksekliği sağlanabilir.

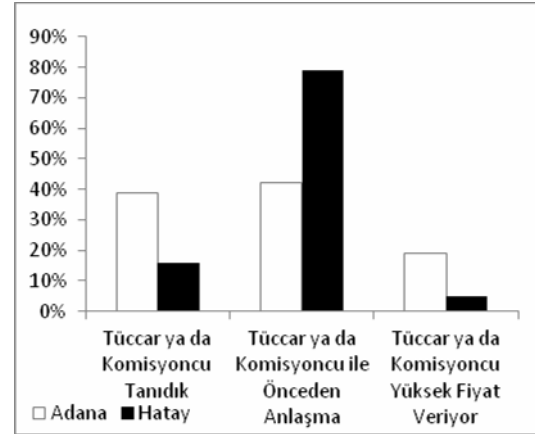
Şekil 1. Adana ve Hatay illerindeki üreticilerin eğitim durumu

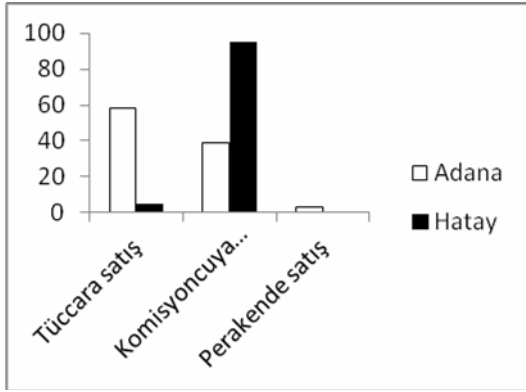
Şekil 2. Adana ve Hatay illerindeki işletmecilerin deneyim süresi

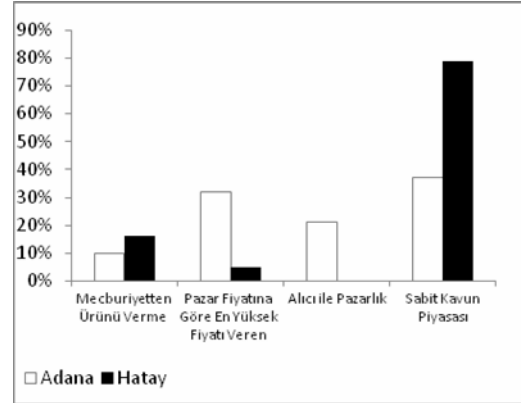
Şekil 3. Adana ve Hatay illerindeki kavun üreticilerinin hasat kriterleri

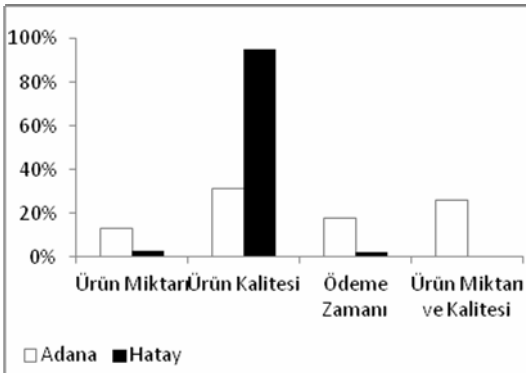
Şekil 5. Adana ve Hatay illerinde kavun üreticilerinin satış yerlerini tercih nedenleri

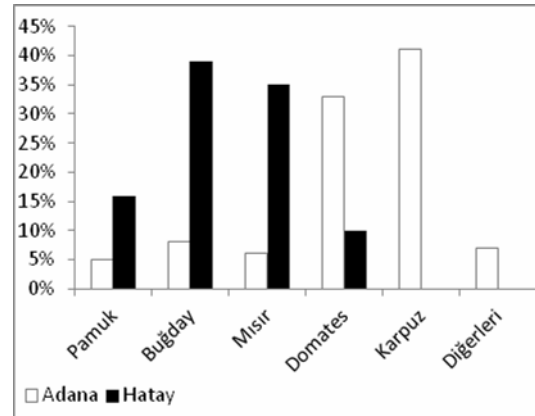
Şekil 4. Pazarlama şekilleri

Şekil 6. Adana ve Hatay illerinde ürünün satış fiyatının belirlenmesi durumu

Şekil 7. Adana ve Hatay illerinde fiyat belirlenmesindeki faktörler

Şekil 8. Adana ve Hatay illerinde yetiştirilen kavuna alternatif ürünler

Kaynaklar

Abak, K., 2001. Melons from Turkey: Main Types and Their Characteristics. Proc. 23th Geisenheim Meeting: International Training Course for Quality Inspectors for Fruit, Vegetables and Ware Potatoes. 12-14 february 2001, Geisenheim, 61-68.

- Çiçek, A., Erkan, O., 1996. Tarım Ekonomisinde Araştırma ve Örnekleme Yöntemleri. G.O.P. Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tokat, Yayın No:12, s.75.
- Anonim, 2008. Tarımsal Üretim Verileri (<http://faostat.fao.org>).
- Anonim, 2009. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>.
- Güler, M., 1986. Marmara Bölgesindeki Kavun ve Karpuz Yetiştiriciliğinin Bugünkü Durumu, Sorunları ve Öneriler. Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 93 s, Bursa.
- Gül, A., Işık, H., Gül, M., Solmaz, İ., Sarı, N., 2003. Adana İlinde Karpuz Üretim Maliyetleri ve Pazarlama Yapısı. Çanakkale V. Sebze Sempozyumu, 338–344.
- Sarı, N., Yetişir, H., Ekiz, H., Ekbiç, E., Yücel, S., 2004. Kavunda Fusarium Solgunluğuna Dayanıklı F1 Hibrit Çeşit Islahı. DPT Projesi Kesin Sonuç Raporu, 89 s, Adana.
- Sayıllıkan Mansuroğlu, G., Karaca, F., Yetişir, H., 2003. Hatay İlinde Maydanoz Yetiştiriciliğinin Durumu. MKÜ Ziraat Fakültesi Dergisi 14 (2): 41-56.